فصل نهج‌البلاغه

«پیام امام امیرالمؤمنین(ع)»؛ شرح و تفسیری متناسب با زمانه

«پیام امام امیرالمؤمنین(ع)» عنوان تفصیلی کتابی است که به طور خلاصه پیام امام همان الگوی به‌کاررفته در تفسیر نمونه است؛ یعنی کاری جمعی به زبان فارسی برای عموم مخاطبان آثار دینی. با توجه به روش به کار رفته در کتاب، ادبیات عمومی آن و به علت شاکله‌ی مشخصت محوری گروه نویسندگان و سابقه‌ای که از تفسیر نمونه و پیام قرآن دانست.

الگوی کتاب پیام امام همان الگوی به‌کاررفته در تفسیر نمونه است؛ یعنی کاری جمعی به زبان فارسی برای عموم مخاطبان آثار دینی. با توجه به روش به کار رفته در کتاب، ادبیات عمومی آن و به علت شاکله‌ی مشخصت محوری گروه نویسندگان و سابقه‌ای که از تفسیر نمونه و پیام قرآن

در ذهن خوانندگان وجود دارد این کتاب مورد استقبال عموم قرار گرفته و چند بار تجدید چاپ شده است.

رویکرد کلی کتاب پیام امام غیر از توضیح عبارات و شرح کلمات نهج‌البلاغه، ارائه شرح و تفسیری است که متناسب با نیاز زمانه باشد. به همین دلیل بخشی از اهتمام نویسندگان پاسخ به پرسش‌هایی بوده که ممکن است برای مخاطبان نهج‌البلاغه پیدا شود. این همت در بخش‌های مختلف این شرح قابل مشاهده است. به عنوان نمونه در شرح خطبه سوم معروف به خطبه شقشقیه به چرایی انتخاب صبر از سوی امام علی(ع) و یا چرایی شورش‌ها علیه خلیفه سوم پاسخ داده و در ذیل نامه ششم تبیین کرده‌اند و واجد الهی و منصوب بودن مقام امامت، چرا امام علی(ع) در مقام مقابل، به شورا و بیعت اشاره کرده است؟ چنان‌که در ذیل خطبه هجدهم توضیح داده چگونه ممکن است قرآن پاسخ همه نیازهای بشر را دربرداشته باشد. در همین خطبه درباره باز بودن باب اجتهاد و معانی مختلف اجتهاد و آثار سوء بستن راه اجتهاد نکته شبهه تبیین شده است.

به نظر می‌رسد نویسندگان این شرح برای قابل‌فهم کردن خطبه‌ها و نامه‌ها لازم دیده‌اند هم فضای کلی صدور این کلمات را تصویر کنند هم با افزودن توضیحاتی فرامتنی ذهن خوانندگان را با متن نهج‌البلاغه آشناتر نمایند. مثلاً یک واقعه تاریخی را شرح می‌دهند یا یک شخصیت را معرفی می‌کنند مثل معرفی شریح قاضی در نامه سوم و اشعث بن قیس در نامه پنجم.

در راستای همین راهگشایی به فهم متن، در موارد متعددی پیش از آنکه شرح خطبه شروع شود، با عنوان «خطبه در یک نگاه» یا «نامه در یک نگاه» در عباراتی کوتاه، گزارشی گذرا از فضای متن ارائه داده‌اند.

چهار جلد آخر این کتاب شامل شرح حکمت‌های نهج‌البلاغه است، جلدهای ۹ تا ۱۱ به نامه‌ها اختصاص دارد و هشت جلد نخست نیز حاوی شرح خطبه‌های نهج‌البلاغه است. همانند بسیاری از شرح‌های نهج‌البلاغه چند مطلب مقدماتی نیز در این شرح نوشته شده که با توجه به عمومی بودن مخاطب کتاب، هیچ یک تفصیلی نیستند. این نگاشته‌های مقدماتی ناظر به معرفی سید رضی، معرفی نهج‌البلاغه، فصاحت و بلاغت آن، اثبات اصالت سندی آن و معرفی گذرای شرح‌های معروف هستند.

موعظه

آیت‌الله جوادی آملی

در شب قدر از خدا حیات قرآنی طلب کنیم

شب قدر قلب ماه مبارک رمضان است. ماه مبارک رمضان برای امت اسلام سی معجزه‌ای قوی‌تر از معجزه سلیمان پیامبر است. زیرا اعجاز آن در حضرت در مسلط بودن بر باد بود، راه یک‌ماهه را در بامداد یا در شامگاه طی می‌کرد، ولی اعجاز قرآن کریم در این است که سالک صالح در یک شامگاه در لیلة‌القدر راه هزار ماهه را طی می‌کند «لَیْلَةُ الْقَدْرِ خَیْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ» با این تفاوت که او مسیر مکان را می‌پیمود و قرآنیان می‌توانند مسیر مکانت را طی کنند. همراهان سلیمان نبی در یک بامداد راه ظاهری یک‌ماهه را طی می‌کردند ولی همراهان قرآن و عترت مکانت و راه معنوی هزار ماهه را یک‌شبه طی می‌کنند. اگر گفته شود این طفل یک‌شبه ره صد ساله می‌رود، آن را می‌شود در شب قدر تجربه کرد.

طرح این مقدمه برای آن است که ما در شب قدر از خدا چه بخواهیم، در جوار قبور مراجع و صلحا و صدیقین و شهدا چه مسئلت کنیم؛ مسئله آمرزش گناه، حل مشکلات، شفای بیماران، برقراری امنیت، همه این‌ها وقتی می‌توانیم یک‌شبه ره صد ساله را طی کنیم، چون هزار ماه تقریبا ۸۰ سال است، وقتی این توان را داریم که یک‌شبه ره صد ساله را طی کنیم باید بسیار مراقب باشیم و چطور بخواهیم؟ در شب نزول قرآن کریم برکت فراوانی نصیب جامعه بشری شده و «إِلی یَوْمِ الْقِیامَة» می‌شود، یکی اینکه قرآن و عترت مردم‌ها را زنده می‌کنند.

جزو فروعات خواسته ماست؛ ما یک مطلب و مطلوب عزیز داریم که در سایه آن مطلب و مطلوب این مقصدها و مقصودها هم حاصل می‌شود. این مقدمه برای آن است که ما چه بخواهیم، چطور بخواهیم، با چه حال بخواهیم که با دست پر برگردیم، نظام ما، دولت و ملت ما در سایه این دعاهای ما از مشکلات برهند و به مقصد برسند.

بعد از حیات یابی اگر کسی بیمار بود بیمارها را درمان می‌کنند و اگر کسی کور بود به او چشم بینا می‌دهند، کر بود گوش شنوا می‌دهند، اهل سهو و نسیان بود به او ذاکره و حافظه می‌دهند، اهل سفر نبود به او زاد و راحله می‌دهند، همراهان خوبی نداشت به او همسفران خوبی می‌دهند و مانند آن. اگر قرآن برای این معارف نازل شده ما چرا در شب نزول قرآن این معارف را نگیریم، اگر در شب قدر از کنار آن مانده و مأیوسانه قرآنی این غذاها تعبیه شده، چرا این‌ها را استفاده نکنیم، چرا زنده نشویم ایولا، سالم نشویم ثانیا، چشم و گوش پیدا نکنیم ثالثا، همراهان و همسفرانی نظیر انبیا و اولیا پیدا نکنیم رابعا و مانند آن... در شب قدر از خدا حیات قرآنی طلب کنیم.

پرسش و پاسخ

نخستین بار چه کسی لقب «امیرالمؤمنین» را به امام علی ﷺ داد؟

رواق| یکی از سؤالات درباره حضرت علی(ع) این مسئله است که آیا این لقب در زمان حیات رسول خدا(ص) نیز با این لقب خوانده می‌شده‌اند یا خیر؟ موضوعی که ذیل عنوان «لقب امیری بر مؤمنین» در فصل دوم کتاب «امیرالمؤمنین(ع) در کلام امام صادق(ع)» به آن پاسخ داده شده است. در بخشی از این کتاب می‌خوانیم:

«ابن عباس نقل کرده است روزی با پیامبر(ص) نشسته بودیم که علی بن ابی طالب(ع) وارد شد و بر حضرت رسول اکرم(ص) سلام کرد، حضرت چنین پاسخ دادند: سلام و رحمت و برکات خدا بر تو ای امیرالمؤمنین! علی(ع) تعجب کرد و گفت: چگونه من امیرالمؤمنین باشم حال آنکه شما در حیات هستید؟

رسول خدا(ص) فرمود: آری در حیات من نیز تو امیرالمؤمنینی، زیرا دیروز که من و جبرئیل سخن می‌گفتیم، تو از کنار ما گذشتی و سلام نکردی، جبرئیل به من گفت: چه شده که «امیرالمؤمنین» بر ما گذشت و سلام نکرد؟! اگر سلام کرده بود، ما شاد می‌شدیم و جواب وی را هم می‌دادیم. علی(ع) فرمود: آری، دیروز شما و دحیه را دیدم که در خلوت سخن می‌گفتید، نمی‌خواستم سخن شما را [با سلام خود] قطع کنم. پیامبر(ص) فرمود: نه، او دحیه نبود، بلکه جبرئیل بود و چون درباره اشتیاق شنیدن سلام از تو چنین گفت، به او گفتم: ای جبرئیل چگونه در این سخن خود علی را «امیرالمؤمنین خواندی؟ گفت: [او را خدا امیرالمؤمنین خواند، زمانی که] در جنگ بدر به من و حی کرد بر محمد نازل شو و به وی امر کن به امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب دستور دهد وی بین دو صف جنیش و تحرکی نماید، پس خداوند در کلامش او را امیرالمؤمنین نامید.

آنگاه پیامبر فرمود: پس تو ای علی، امیر مؤمنانی در آسمان و امیر مؤمنانی در زمین؛ چرا کافر تو پیشینی نمی‌گیرد و جز کافر از تو سر پیچی نمی‌کند و اهل آسمان‌ها تو را امیر مؤمنین می‌خوانند».

فاطمی‌نژاد| نقل‌های فراوانی در خصوص اولیا و بزرگان دینی است که بی‌وضو حتی نام امیرالمؤمنین حضرت علی(ع) را بر زبان جاری نمی‌کردند. این نقل‌ها را شاید بتوان استعاره‌ای برای این موقعیت گرفت که افراد به اعتبار طهارت و پاکیشان می‌توانند در خصوص امیرالمؤمنین(ع) صحبت کنند و بنا بر آن، حضرات معصومین و ائمه هدی(ع) شاید بهترین افراد از این حیث برای وصف امیرالمؤمنین(ع) باشند. انتشارات بوستان کتاب به‌تازگی کتابی را با عنوان «امیرالمؤمنین در کلام امام صادق(ع)» منتشر کرده است و ما نیز به همین بهانه به مناسبت این ایام سراغ مؤلف این کتاب یعنی حجت‌الاسلام مهدی یزدی، پژوهشگر حوزوی رفته‌ایم تا ببینیم امام صادق(ع) چگونه به توصیف جدشان امیرالمؤمنین(ع) پرداخته‌اند.

■ توصیف امام صادق(ع) از جدش در کنار مضجع امیرالمؤمنین(ع)

حجت‌الاسلام مهدی یزدی با ارائه توضیحاتی در خصوص کتاب، گفت: این اثر به تازگی در ۴۱۳ صفحه توسط انتشارات بوستان کتاب به چاپ رسیده و کتابی در خصوص شرح یکی از زیارتاتی است که امام صادق(ع) در کنار مضجع نورانی جد اطهرشان آقا امیرالمؤمنین(ع) بیان کردند و اوصاف متعددی در خصوص امیرالمؤمنین در آن ذکر شده است. ما از این جنس زیارات، یکی «زیارت غدیریه» را داریم که از حضرت امام هادی(ع) با استفاده از آیات متعدد در خصوص امیرالمؤمنین(ع) نقل شده و دیگری نیز همین زیارت است که به «زیارت مولودیه» مشهور بوده و امام صادق(ع) هفدهم ربیع‌الاول، روز ولادت پیامبر اسلام(ص) در کنار مضجع امیرالمؤمنین علی(ع) در وصف جد بزرگوارش خواند و در آن به اقتضای مکان زیارت، بیشتر به ابعاد وجودی حضرت علی(ع) از جهات مختلف پرداخته است. این زیارت در کتب معتبر روایی ما شیعیان از جمله «اقبال» سیدبن‌طاووس، «زادالمعاد» علامه مجلسی و کتب ادعیه «کفعمی» و «مفاتیح‌الجنان» از امام صادق(ع) نقل شده است که در آن پس از سلام و تحیت به پیامبر(ص)، اوصاف متعددی برای امیرالمؤمنین علی(ع) ذکر کرده‌اند. راوی این روایت نیز جناب محمدبن مسلم ثقفی است که راوی معتبری به حساب می‌آید. متن کل زیارت در ابتدای کتاب آمده، سپس فرازبه فراز، این عبارات معنی شده و اگر لغت مشکلی بوده، توضیح داده شده و پس از آن نیز توضیحات آن بیان شده است. اگر بخواهم در خصوص مسلم ثقفی است که راوی معتبری به بحث‌ها در عبارات هم بحث قرآنی و هم بحث روایی را آورده‌ایم و برای نمونه در خصوص علم امیرالمؤمنین(ع) به صورت مفصل مباحث قرآنی را نقل کرده و بعد نیز کتب روایی را آورده‌ایم.

■ «اهل البیت ادری بما فی البیت»

نویسنده «امیرالمؤمنین(ع) در کلام امام صادق(ع)» درباره انگیزه‌اش از تألیف این کتاب، اظهار کرد: باید اذعان نمود قلم‌زدن در خصوص آقا امیرالمؤمنین(ع) از این نظر بسیار کار مشکلی است که مطالب فراوانی نوشته شده و اگر قرار باشد مطالب متعددی در قالبی نو بیاید، کار نو و جدیدی نیست؛ درواقع مطالب معمولاً قبلاً مطرح و بیان شده‌اند. به همین دلیل ما سعی کردیم در قالبی جدید، به تبعیت از این اصطلاح معروف که: «اهل البیت ادری بما فی البیت» یعنی هر کسی که اهل یک خاندان باشد بهتر می‌داند در آن خاندان چه گذشته است، شرح اوصاف امیرالمؤمنین(ع) را از لسان و بیان امام صادق(ع) دنبال کنیم. آنچه در این زیارت از امام صادق(ع) روایت شده به صورت بسیار جامع و کامل، تمام نکاتی که لازم بوده را بیان کرده و ما نیز عبارات را شرح کردیم.

■ توضیح فقرات توصیف امام صادق(ع) از علی(ع)

وی در پایان گفت: به عنوان نمونه در فرازی، حضرت خطاب به امیرالمؤمنین(ع) می‌فرماید: «السَّلامُ عَلَیْکَ یَا مُخْبِراً بِما غُبِرَ وَ بِما هُوَ آتٍ» سلام بر تو ای امامی که از گذشته و از آینده خبر می‌دهی، ما به مناسبت این جمله چندین مورد از موارد را که آقا امیرالمؤمنین(ع) اخبار آینده را مطرح کرده‌اند مورد بررسی قرار داده‌ایم. حال شاید اخبار پیشینیان را بتوان گفت برخی در تورات و انجیل بوده‌اند اما اخبار آینده حقیقتاً موضوع بسیار پراهمیتی است. برای نمونه در قسمتی در خصوص اخبار و احوال آخرالزمان مطالبی را آورده‌ایم که امیرالمؤمنین درباره احوال آخرالزمان پیش‌بینی‌هایی کرده‌اند به‌طوری که شاید بسیاری از مصادیق آن‌ها را ما امروز می‌بینیم. برای مثال همان‌طور که در کتاب نیز مورد اشاره واقع شده، حضرت در «خطبه لولویه» خطاب به جابربن عبدالله فرمودند: در آن زمان، نماز را امت پیامبر(ص) ضایع کنند، پیرو شهوات باشند، امانت‌داری کم و خیانت‌ها فزونی یابد، مسکرات بنوشند، به خالکوبی سرگرم شوند، از نماز عشاء غافل شده و بخوابند، به بدگویی از پدران و مادران سرگرم شوند، در مساجد صدا به رفع خصومت‌ها بلند کنند و آنجا را محلی برای معاملات خود قرار دهند، در مصنوعات خود غش نمایند، ازبلایا نهراسند، گناه زیاد مرتکب شوند، حسنات را اندک به جای آورند، خدای آسمان‌ها را عصیان کنند، باران‌شان کم شود، فرزندانشان موجب خشمشان شوند، قضات رشوه پذیرند، حیا کم شود، مردان به مردان و زنان به زنان بسنده کنند... شهادت به دروغ گویند، کسب‌های حلال سخت شود، درخواست‌ها سنگین جلوه کند، امور مهم را بی‌اهمیت دانند و زنان اسب‌سواری کنند و در این هنگام است که سال برای آنان کوتاه می‌شود، ماه همچون هفته و هفته چون روز و روز همچون ساعت شده و برای زمان ارزش و قیمتی نبینند». این قسمتی از همین پیش‌بینی‌ها ناظر بر آینده بود که در کتاب ذکر شده است. بنابراین ما مصادیق را ملموس و عملی آورده‌ایم. البته این فرازی که از اخبار آخرالزمان و پیش‌بینی حضرت(ع) خواندم، عبارات عربی‌اش را نیز برای استفاده محققان در پاورقی‌ها آورده‌ایم تا اگر خواستند عین عبارات را نقل کنند.

مورد دیگری از این پیش‌بینی‌های آینده، ذکر اوصاف خلفای پس از خودشان از زبان امیه وبنی عباس است. در فصل مفصلی خلفای بنی امیه و بعد ۳۷ نفر از خلفای عباسی را آورده‌ایم و تک‌تک خصوصیت‌های این خلفا را که حضرت می‌شمارد و در کلامشان وجود دارد مورد اشاره قرار داده‌ایم. در قسمت دیگری اخباری که حضرت از خصوص کیفیت شهادت یارانشان داده‌اند را آورده‌ایم؛ به همین دلیل نحوه شهادت کمیل، میثم، رشید هجری، قنبر و دیگر یاران خاص حضرت و آنچه امیرالمؤمنین(ع) به عنوان اخبار ملاحم گفته بودند و یارانشان را از نحوه شهادت مطلع کرده بود، ذکر کرده‌ایم.

خبر از واقعه کربلا و شهادت امام هشتم حضرت ثامن‌الحجج(ع) را عنوان کرده‌ایم که حضرت در یکی از سخنانشان در خصوص پیش‌بینی درباره امام رضا(ع) می‌فرمایند: «دیری نپاید که به ظلم کشته شود فردی از فرزندانم با سم در زمین خراسان، اسم او اسم من است و اسم پدرش، اسم پسر عمران(موسی)، پس به گزارش فارس، مرحوم آیت‌الله آقامجتبی تهرانی، استاد اخلاق در یکی از سخنرانی‌هایش به مناسبت ماه رمضان می‌گوید: خواسته‌های انسان از خداوند، خواسته‌های مختلفی است. با نگاه به آیات درمی‌یابیم جایی که داعی، اول برای خودش دعا می‌کند، خواسته و مضمون دعا مسئله «غفران» است: «رَبَّنَا اغْفِرْ لِی وَ لِوالِدَیَّ». [پس در غفران، باید خود را بر دیگران مقدّم کنیم]

قرآن می‌فرماید: خدایا! اول من را بیامرز، بعد پدر و مادرم و را و بعد سایر مؤمنان و مؤمنات را بیامرز! اما علت چیست؟ اگر انسان بخواهد دعایش مستجاب شود، ابتدا باید خودش را از گناهان تطهیر کند و بعد دعا کند. من این نکته را اغلب، به‌خصوص در لیالی قدر تذکر می‌دهم که اول صلوات بفرستید، بعد استغفار کنید، بعد دوباره صلوات بفرستید و بعد حاجات خود را بخواهید. اول خودتان را تمیز کنید و آمرزش بخواهید تا خدا گناهانتان را ببخشد؛ حالا اگر با این زبانی که آمرزیده شده دعا کنی، دعایت مستجاب می‌شود.

چرا اول می‌گویم من را ببخش؟ چون می‌خواهم برای شخص دیگری دعا کنم و شرط استجابت دعای من، این است که اول خودم را تطهیر کرده باشم. بعد از این درخواست، سراغ دیگران می‌رود و علت اینکه برای آن‌ها هم از خدا غفران می‌طلبد، بیان می‌شود.

باید توجه کرد مقدم کردن خود در دعا مطلق نیست؛ زیرا فقط در مسئله غفران، انسان باید خود را مقدم کند اما در مسائل دیگر به‌طور مطلق نیست؛ مثلاً می‌فرماید: «رَبَّنَا اغْفِرْ لَنا وَ لِإِخْوانِنَا» (سوره مبارکه ابراهیم، آیه ۴۱). در مرتبه بعد مشاهده می‌کنیم خاندان و وابستگان و فرزندان انسان مقدم بر دیگران هستند.

نکته‌های ناب

پای کلام حاج آقا مجتبی تهرانی

روش دعا کردن در شب‌های قدر

مرحوم آقامجتبی تهرانی می‌گوید: در لیالی قدر اول صلوات بفرستید، بعد استغفار کنید، بعد دوباره صلوات بفرستید و بعد حاجات خود را بخواهید. اول خودتان را تمیز کنید و آمرزش بخواهید تا خدا گناهانتان را ببخشد؛ حالا اگر با این زبانی که آمرزیده شده دعا کنی، دعایت مستجاب می‌شود.

چرا اول می‌گویم من را ببخش؟ چون می‌خواهم برای شخص دیگری دعا کنم و شرط استجابت دعای من، این است که اول خودم را تطهیر کرده باشم. بعد از این درخواست، سراغ دیگران می‌رود و علت اینکه برای آن‌ها هم از خدا غفران می‌طلبد، بیان می‌شود.

باید توجه کرد مقدم کردن خود در دعا مطلق نیست؛ زیرا فقط در مسئله غفران، انسان باید خود را مقدم کند اما در مسائل دیگر به‌طور مطلق نیست؛ مثلاً می‌فرماید: «رَبَّنَا اغْفِرْ لَنا وَ لِإِخْوانِنَا» (سوره مبارکه ابراهیم، آیه ۴۱). در مرتبه بعد مشاهده می‌کنیم خاندان و وابستگان و فرزندان انسان مقدم بر دیگران هستند.

شکفتا و شگفتا از کسی که برای سرای نیستی کار می کند و سرای ماندگاری را رها می نماید!

آگهی حصر وراثت
آگهی مزایده
آگهی فقدان سند
آگهی موضوع ماده ۱۲ آیین‌نامه قانون ثبت املاک واحداث بنا و آراضی و اراضی و باغ‌های فاقد سند رسمی

آگهی حصر وراثت
آگهی مزایده
آگهی فقدان سند
آگهی موضوع ماده ۱۲ آیین‌نامه قانون ثبت املاک واحداث بنا و آراضی و اراضی و باغ‌های فاقد سند رسمی